

ROVIND

KOHÆRENS- MÅDER

ET KVALITATIVT STUDIE AF,
HVORDAN ELEVER SKABER
TEKSTSAMMENHÆNG, NÅR
DE SKRIVER I DANSK
I 4. KLASSE

Ph.d.-afhandling af Line Kjøergaard Larsen

AARHUS UNIVERSITET

Kohærensmåder – et kvalitativt studie af, hvordan elever skaber tekstsammenhæng, når de skriver i dansk i 4. klasse

Afhandlingen er et kvalitativt tekststudie, som undersøger, hvordan elever i to 4.-klasser skaber tekstsammenhæng, når de skriver egne tekster i faget dansk. Tekstanalyserne, som foretages ud fra en tekstlingvistisk og socialsemiotisk forankret analyse, forstås og belyses gennem etnografisk inspirerede fortolkende analyser af, hvordan omstændigheder ved teksternes skrive- og undervisningskontekster og omstændigheder ved eleverne selv har betydning for hvilke måder, eleverne skaber tekstsammenhæng på. Studiets fund vil med afsæt i en casestudielogik sandsynligvis være genkendelige i andre lignende 4. klasser.

Tekstsammenhæng skabes på fire overordnede måder

Studiets hovedfund er, at eleverne overordnet skaber indholdsmæssig sammenhæng i egne argumenterende og berettende tekster skrevet i faget dansk på fire forskellige måder – såkaldte kohærensmåder. Måderne betegnes: listetekst, rammetekst, cirkeltekst og enhedstekst (bredde/dybde).

Listeteksten

Listeteksten er kendetegnet ved, at den har en stor bredde i sit indhold. Indholdet hænger sammen ved, at det primært er relateret til tekstens overordnede og ofte meget brede emne/påstand. Indholdet er mindre internt relateret gennem teksten og optræder således som en 'liste' eller opremsning af indhold.

Cirkelteksten

Cirkelteksten er kendetegnet ved, at den hverken har bredde eller dybde i sit indhold. Det skyldes, at tekstens indhold primært hænger sammen ved, at identisk indhold, eller variati-

oner over det samme indhold, gentages ned gennem teksten, således at indholdet udvikler sig meget lidt, heraf navnet 'cirkel'.

Rammeteksten

Rammeteksten er kendetegnet ved, at den har en stor bredde i sit indhold. Udover at dens indhold – som i listeteksten – typisk primært er relateret til tekstens overordnede emne/påstand, holdes indholdet også sammen af en overordnet indholdsramme (fx indledning, midte, afslutning), inden for hvilken hvert delelement typisk er internt relateret, men i mindre grad på tværs af delelementer. Derudover er teksten også typisk organiseret tidsligt eller kausalt, afhængig af teksttype.

Enhedsteksten (bredde/dybde)

Enhedsteksten er kendetegnet ved, at den både udbygger indhold i bredden og dybden, og at den kan have variationer, som enten betoner bredde eller dybde. Teksten, som også typisk indeholder træk fra rammeteksten, er kendetegnet ved, at dens indhold er mere internt relateret gennem hele teksten end i de andre kohærensmåder, og at indholdet ofte udbygges lidt mere.

Kontekstuelle omstændigheders betydning for kohærensmåderne

Studiet finder, at hver elev typisk har en til to kohærensmåder, han/hun hyppigst skriver i, men at stort set alle elever skriver i eller bruger træk fra alle fire måder. Studiet finder desuden, at kontekstuelle omstændigheder ved undervisningen (lærerens instruktion, støtte og ro/uro) og omstændigheder ved eleverne selv (skriftsprogligt repertoire, finde på indhold, engagement/meningsfuldhed, opfattelse af sig selv som skriver, transskriptionsfærdigheder og muligheder for at kunne forbyde sig) har stor betydning for, hvilken kohærensmåde eleverne skriver i. I nogle tilfælde synes de kontekstuelle omstændigheder at have betydning for elevernes tekster på måder, der minder om hinanden, mens de i andre tilfælde, og oftest, viser sig på forskellige subjektivt betingede måder, således at elever, der har modtaget samme instruktion, fx tolker denne forskelligt med afsæt i andre kontekstuelle omstændigheder, hvilket betyder, at de i situationen skriver på forskellige måder.

Didaktiske implikationer

Studiet bygger på den antagelse, at når vi ved mere om, hvordan elever skriver, kan lærere også bedre støtte dem i deres skriveudvikling. Fundet af kohærensmåder kan således bidrage til at forstå, hvordan forskellige elever i 4. klasse skriver i forskellige situationer og danne udgangspunkt for at støtte dem i at skrive i forskellige måder tilpasset formålet med skrivningen. Fundet af, at de kontekstuelle omstændigheder har betydning for elevernes skrivning på ofte subjektivt betingede måder, understreger, at skriveundervisningen må tage afsæt i, at grupper af elever skriver på forskellige måder og bringer forskellige erfaringer og ressourcer med ind i deres skrivning, hvilket implicerer, at de også må støttes på forskellige måder.

Afhandlingens empiriske grundlag

Afhandlingens empiri består af 470 elevtekster indsamlet over et halvt skoleår i to 4.-klasser samt 42 interviews om elevernes tekster foretaget med 16 forskellige elever. Derudover har jeg foretaget observationer fastholdt gennem feltnoter og lydoptagelser af 64 dansklektioner i de to klasser.

Det analyserede materiale i afhandlingen udgør 16 elevtekster skrevet af fire forskellige udvalgte case-elever og 10 interviews i relation til de 16 tekster. Derudover foretages analyser af de undervisnings- og skrivekontekster, som de 16 analyserede tekster er blevet til i.

Om Line Kjærgaard Larsen

Line Kjærgaard Larsen er cand.mag. i dansk og tysk sprog fra Roskilde Universitet og har skrevet sin ph.d.-afhandling ved Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Aarhus Universitet, hvor hun har indgået i forskningsprogrammet Didaktik (med fokus på danskfaget). Hendes forskningsinteresser er skrivning og skriveundervisning i grundskolen med en særlig interesse for lingvistiske analyser af elevtekster.

Tid sted for forsvaret

14. marts 2025 kl. 13-16, Lokale D174, DPU, Aarhus Universitet, Tuborgvej 164, 2400 Kbh. NV.

Kontakt

Line Kjærgaard Larsen

Mail: linekjærgaard@gmail.com

Tlf.: 25 33 39 59